
VICTOR ANDREEV: „ȘI ATUNCI CÂND PATRIA ÎȘI VA RECĂPĂTA LIBERTATEA...”

Elena Postică

Istoria rezistenței antisovietice și anticomuniste din Basarabia postbelică este foarte bogată în fapte și nume de combatanți.

Articolul de față relatează despre destinul fraților Victor și Ion Andreev, care, în primăvara anului 1949, alături de alți tineri, au hotărât să pună bazele unei organizații clandestine de luptă împotriva ocupației sovietice.

Cei mai mulți membri ai organizației erau intelectuali de la sat, în special cadre didactice, care, datorită pregătirii profesionale și intelectuale, au intuit poate mai bine decât alții consecințele nocive ale sovietizării și bolșevizării Basarabiei.

Documentele statutare ale „Partidului Libertății”, corespondența dintre membrii organizației, literatura confiscată în momentul arestării, procesele verbale ale interogatoriilor la care au fost supuși sunt mărturii incontestabile ale setei de libertate și dârzeniei acestor tineri patrioți.

În Actul de acuzare în procesul intentat de organele de represiune sovietice așa-zisei organizații antisovietice insurecționale „Partidul Libertății”, aprobat la 16 decembrie 1950 de ministrul Securității de Stat al RSSM, I. Mordoveț, citim următoarele: „Membrii organizației „Partidul Libertății”, fiind naționaliști moldo-români, au avut o atitudine ostilă față de instaurarea Puterii Sovietice în Moldova. O ură deosebită le-a trezit colectivizarea gospodăriilor țărănești și lichidarea culacilor. Apariția ilegalității antisovietice pe teritoriul raioanelor Chișinău, Kotovski și Cărpineni, în baza căreia s-a creat „Partidul Libertății”, se referă la anul 1949. Fondatorii acestei organizații ilegale sunt acuzații Condrat C.V., Istrati I.V., Istrati N.V. și Andreev V.P. Toți aceștia erau profesori de școală, se cunoșteau între ei și toți, fiind înverșunați naționaliști moldo-români, erau uniți între ei prin comunitatea convingerilor dușmănoase Puterii Sovietice. Întâlnindu-se în casa lui Condrat C.V. din s. Băcioi (raionul Chișinău), și în casa lui Istrati I.V. din s. Văsieni (raionul Kotovski), în

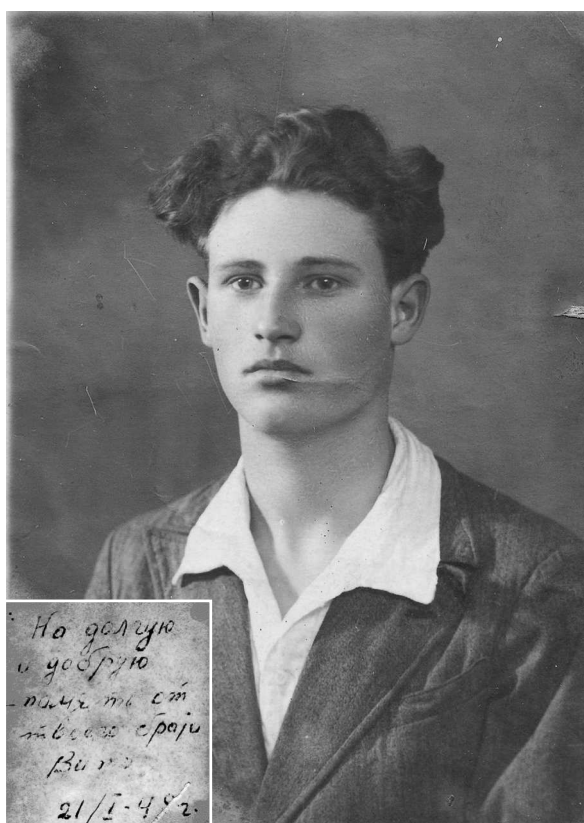
discuțiile purtate de membrii organizației se regreta faptul înfrângerii României în războiul împotriva URSS. Având convingeri contrarevoluționare, dâșii criticau de pe poziții antisovietice politica partidului și a guvernului sovietic. Sperând că blocul americano-englez va declanșa un război împotriva Uniunii Sovietice și dorind înfrângerea URSS în acest război, în scopul apropierii acestei înfrângeri s-au exprimat în favoarea unei lupte organizate împotriva Puterii Sovietice.

În urma acestor întruniri ilegale, acuzații Condrat C.V., Istrati I.V., Istrati N.V. și Andreev V.P., având convingeri antisovietice, în mai 1949 au ajuns la înțelegerea de a crea o organizație clandestină și de a încadra în activitatea acesteia alți membri din rândul elementelor antisovietice”¹.

Deși kaghebiștii au interpretat tendențios și după bunul lor plac obiectivele principale ale „Partidului Libertății”, totuși ei au constatat just că motivul de bază care a determinat apariția acestei organizații a fost atitudinea ostilă a membrilor ei față de regimul sovietic instaurat prin forța armelor în Basarabia, față de politica economică și ideologia ateistă a sovietelor.

Dorul de libertate s-a înfrapat în inimile tinerilor basarabeni cu mult înainte de 1949. În jurnalul lui Victor Andreev, confiscat de KGB, se relatează despre o întâlnire a membrilor unei societăți studențești, care a avut loc în primăvara anului 1946 într-o pădure din preajma Chișinăului. În toiul discuțiilor, un tânăr, pe nume Nicolae, s-a ridicat și a început să spună niște adevăruri cunoscută de toată lumea, dar pe care nimeni nu îndrăznise până atunci să le rostească: „...facem parte din generația cea mai nenorocită din câte au existat vreodată. Suntem supuși de un regim fariseic. Suntem subjuogați. Nu suntem decât robi, niște robi persecutați mai rău decât robii din tim-

¹ Arhiva Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova (în continuare ASISRM), F. 018219, dosar penal 5742, vol. 16, p. 401-473.

1. Fotografia lui Victor Andreev cu dedicație fratelui Ion, 21.01.1948.

pul feudalilor. Suntem un grup de tineri nebuni după viață. Dar ce putem noi lua astăzi de la viață... când părinții ori frații noștri gem prin închisori? Pustii sunt astăzi străzile orașelor noastre. Întâlnești oameni care sunt gata pentru o bucată de pâine să-ți împlante pumnalul în piept. Pustii sunt satele noastre, odinioară atât de bogate. Nu auzi nici lătratul câinilor, fiindcă țărani au găsit de cuviință să se lipsească de ei, deoarece nu se mai tem că vor veni lupii să le fure oile, pe care nu le mai au. Pustie este și viața noastră, domnilor, fiindcă pustiu este și pământul învăluit de steagul roșu”².

Despre atitudinea lui Victor Andreev față de regimul sovietic și intenția de a-și făuri prin luptă viitorul dorit aflăm și din scrisoarea adresată prietenului său Efim Sofroni, la 7 februarie 1950:

„Dragul meu! Ce rău îmi pare că ne desparte o distanță destul de potrivită! Ce bine ar fi fost să fim împreună! La lumina unui opaiț, poate gândurile noastre se contopeau într-unul singur, pornind pe o cărărușă cunoscută. Dar nu e târziu. Și

ceea ce am pornit trebuie dus la bun sfârșit. Tu ce zici? Uite-l mart. Apare blând cu peisajele cele mai frumoase. Natura face totul în alte culori, băgându-ne în inimi aroma vie a vieții! O dorință vie de a trăi te cuprinde. Dar cum să trăiești? Oare poți trăi când simți cum cătușele te curmă? Oare poți trăi când simți cum totul este un haos în a cărui mreajă ești cuprins și purtat cu dispreț în abisul nesfârșit al „nicevoului”? Numai acel ce nu are conștiință se poate mulțumi. Dar noi? Noi care înțelegem totul mai mult ca alții, noi care visăm o viață liniștită într-un cabinet la o masă de scris înconjurat de literatură, noi tineri și plini de viață ne putem oare mulțumi?

... Dragul meu. A venit timpul să ne gândim serios la viitorul nostru. De ești tot acela atunci trebuie de gândit”³.

Scopurile principale ale organizației, criteriile de organizare, drepturile și obligațiile membrilor au fost formulate în Regulamentul „Partidului Libertății”⁴, elaborat de Victor Andreev în mai 1950 (potrivit unor surse a fost elaborat în decembrie 1949). Primele rânduri ale Regulamentului constituie un îndemn la luptă împotriva autorităților, adresat tuturor patrioților basarabeni, accentuându-se că numai prin acțiuni concrete și jertfire de sine se poate obține libertatea: „Deoarece trăim într-o epocă neagră – noi, patrioții, – am luat hotărârea ca prin luptă să recăpătăm ce am avut mai scump – adică libertatea. Sute de patrioți astăzi stau de pază, atacând acolo unde rezistența este mai mare și toți sunt hotărâți, fiindcă înțeleg sufletește noblețea acestei mari idei, fiindcă toți își dau seama că prin luptă se atinge scopul.

Voi, patrioți, când citiți aceste rânduri, aruncați câteva unde de gândire spre acei ce vă sunt frați – spre acei ce astăzi în mijlocul dușmanilor croiesc drumuri drepte spre un luminiș strălucitor. Și atunci când gândurile Dumneavoastră concentrate mult asupra acestui fapt vor ajunge la o hotărâre, puneți-vă o simplă întrebare: „Oare îmi iubesc eu Patria?”

La răspunsul „nu”, retrăgeți-vă din societatea patrioților, îmbrățișați pentru totdeauna steagul

³ Scrisoarea se regăsește în lotul de documente și materiale transmis MNIM în custodie temporară de către SIS al RM în baza Acordului de colaborare între Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova și Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei semnat la 3 aprilie 2012 în scopul completării colecției Muzeului victimelor deportărilor și represiunilor politice, filială a MNIM.

⁴ ASISRM, F. 018219, dosar penal 5742, vol. 11, p. 122.

² ASISRM, F. 018219, dosar penal 5742, vol. 11, p. 46.

mârșav al dușmanului. Și atunci când Patria își va recăpăta libertatea, să nu veniți în genunchi să-i cereți ocrotire.

La răspunsul „da”, ridicați-vă și porniți pe drumul adevărului – pe acel drum pe care au pornit cândva Avram Iancu și Tudor Vladimirescu. În suflet cu acești eroi, în mâini cu arma și în inimă cu vitejia, treceți peste piepturile dușmanilor. Nu vă uitați că ei sunt mulți. Loviți în ei fără cruțare, căci lovind în ei, slăbiți bârlogul putregăios al tiraniei. Glasul Patriei vă cheamă, instinctul conștiinței trebuie să vă îndemne a urma acest glas pornit din adâncul inimii rănite”.

În Regulament, se menționa că pentru a obține victorie este necesar ca toți patrioții să fie organizați într-un partid, care urmează să întreprindă acțiuni directe și hotărâte. Potrivit prevederilor lui, membri ai partidului puteau fi: „1) persoane născute pe teritoriul României; 2) persoane corecte, care ar putea să execute o însărcinare până la sfârșit; 3) persoane care au fost condamnate pentru activitate antisovietică; 4) persoane care în Armata Română au avut grade ofițerești; 5) persoane simple din masele populare; 6) preoți; 7) ca excepție, femei cu studii superioare, în stare să conducă un laborator fizic, chimic ori medical; 8) funcționari.”

În ultimul capitol erau concretizate obiectivele principale ale partidului: „A reda din nou libertatea și a pune pe tron pe rege”; a educa din sânul său „oameni hotărâți, oameni căliți în luptă, care mâine să formeze guvernul statului român”; „a lichida toate elementele putregăioase, care și-au găsit reședința pe teritoriul român”; „a repatria pe toți acei care astăzi stau înlănțuiți în Siberia”; „a întoarce avutul celor ce au fost despuiți de hoardele năvălitorilor”; „a restabili echilibrul țării din punct de vedere economic, industrial, științific etc”; „a restabili granițele vechi ale țării”. Semnătura de la sfârșitul Regulamentului, „Comitetul central al „Partidului Libertății” în legătură cu „Partidul Răzbnător” din Polonia” e foarte curioasă, ea sugerându-ne gândul – este doar o presupunere a noastră – că conducătorii „Partidului Libertății” aveau cunoștință de existența unor formațiuni de rezistență anticomuniste pe teritoriul Poloniei⁵.

La numai două luni de la înființare, când KGB-ul nici nu bănuia de existența acestei organizații, ca urmare a dramaticelor evenimente de la 6 iu-

2. Ion Andreev cu soția și fiul, 1948.

lie 1949, au fost deportați în Siberia frații Ion și Nicolae Istrati, membri fondatori ai organizației clandestine „Partidul Libertății”. În ciuda acestui fapt, organizația și-a continuat existența, iar copiii staliniști vor da de urmele ei mult mai târziu, în vara anului 1950. Frații Istrati nu s-au lăsat pradă deznădejzii și au reușit într-un termen relativ scurt să restabilească legătura cu Victor Andreev și Constantin Condrat și prin intermediul unei vaste corespondențe au continuat să-și încurajeze camarazii de luptă și să dirijeze activitatea lor. În cele din urmă, scrisorile au nimerit în mâinile KGB-ului. În timpul percheziției și arestării lui V. Andreev au fost confiscate 11 scrisori semnate de Ion Istrati, scrise în limba română, cu grafie latină (Postică 1997, 191-192).

După deportarea fraților Istrati în Siberia, conducerea organizației a fost preluată de Victor Andreev, care din motive de conspirație abandonează postul de pedagog la școala din satul Băcioi și se stabilește cu traiul în localitatea Condrîța (Strășeni), devenind cursant al Școlii silvice din localitate.

La Condrîța, în sânul codrilor, departe de ochiul vigilent al KGB-ului, el și-a orientat eforturile, în special, spre consolidarea rândurilor organizației,

⁵ ASISRM, F. 018219, d. p. 5742, vol. 11, p. 122.

3. Ion Andreev cu fiul Grigore, 1949.

cooptarea unor noi membri și sporirea eficienței activității lor, reușind să-i atragă în activitatea organizației pe tinerii intelectuali Andrei Sanduța, Vasile Vâlcu, Andrei Guțu, Ion Andreev ș.a. Conform directivei din scrisoarea lui Ion Istrati din 5 martie 1950, au fost create mai multe celule primare în localitățile raioanelor Cărpineni, Kotovski, Chișinău. Grupul ce activa în zona satului Cărpineni, format din 8 persoane, era condus de zootehnicianul Ion Andreev, fratele lui Victor Andreev.

În calitate de conducător al organizației, responsabil de activitatea membrilor ei, Victor Andreev a emis câteva ordine și directive, în care erau concretizate scopurile curente ale organizației și prerogativele conducătorilor celulelor primare. Pentru confirmarea celor menționate reproducem un extras din ordinul din 25 mai destinat lui Ion Andreev: „Vi se aduc la cunoștință unele puncte ale ordinelor trimise de șef – de la 20 aprilie, precum și de la 28 aprilie anul curent. În legătură cu aceasta vi se ordonă: 1) organizarea sistematică a cadrelor în regiune; 2) de capturat armatură; 3) de aranjat oameni de legătură; a) fiecare șef

este dator a-și educa pe cât mai mult posibil subalternii săi; b) fiecare șef este însărcinat în mod obligatoriu de a se înarma cu o armă ușoară; c) fiecare șef este obligat a nimici pe subalternul său, dacă observă o abatere oarecare în sens contrar lucrului”⁶.

Dar agenții KGB-ului au dat de urmele lui Victor Andreev și la 5 iunie 1950 este arestat. În aceeași zi este reținut și Andrei Sanduța, la 6 iunie – Ion Andreev, Simion Calestru, Vasile Vâlcu și Tudor Cioreșcu. În luna iulie sunt aduși din Siberia și întemnițați în închisoarea din Chișinău frații Ion și Nicolae Istrati. Pe parcursul lunilor iunie-august au fost urmăriți și arestați 29 de membri și susținători ai organizației antisovietice „Partidul Libertății”.

Pe durata anchetei Victor Andreev a fost ținut în închisoarea Ministerului Securității de Stat al RSSM, iar Ion Andreev în închisoarea nr. 1 a MAI al RSSM.

Reproducem în continuare câteva secvențe din jurnalul lui Victor Andreev, care reflectă starea sa sufletească în timpul când era întemnițat în închisoarea KGB-ului din Chișinău:

„Unde-mi sunteți voi, dragi prieteni? Unde sunteți voi, toți acei pe care vă iubeam atât de mult? Unde este fericirea, dragostea, libertatea?... De ce nu răspundeți? De ce nu veniți atunci când rugămintea mea se îndreaptă către voi? Ori poate nu vă interesează o furnică din furnicarul uriaș al omenirii? Veniți, căci întunericul mi-a înconjurat corpul, ce începe a mucezi în celula umedă. Veniți, voi clipe, ce mi-ați fost atât de scumpe și mi alinați dorul ce mă roade după libertate. Vino, dragoste, și întinde-mi fragezimea brațelor tale albe, cuprinde-mi corpul, schilodit de biciul nemilos al gardianului. O, vino tu, rege al cerului, și încălzește cu razele tale lăncezimea pereților umezi ai celulei, ce îmi încătușează mâinile, veniți, căci cel ce vă cheamă nu este un criminal, nu este hoț, mișel, trădător ori imbecil...

Stăteam întins pe cimentul murdar al neîncăpătoarei celule. Gândurile îmi zburau încâlcit, trezindu-mi noian de amintiri. Și de fiecare dată când o nouă amintire se ivea, pumnul mi se încleșta cu atâta putere, încât pocneau degetele. Eram neputincios în fața acestor ziduri, în fața ușii de fier, în dosul căreia se plimba plictisită santinela. Întunericul mă învăluise într-atâta, încât nu mai

⁶ ASISRM, F. 018219, dosar penal 5742, vol. 11, p. 88.

știam de-i noapte ori zi. Eram omul adus la neputință atât fizic, cât și moral. Și pentru ce? Ce crimă comisei, de-am fost atât de aspru pedepsit de Dumnezeu? Scârțâitul cheii în broască m-a trezit din noianul acestor gânduri. Ușa s-a deschis și la lumina oarbă a felinarului am deslușit figura deja cunoscută de mine. Era ora unu noaptea, ora la care încep cercetările,acompaniate de torturi, ora la care gemetele nu sunt auzite, deși sunt scoase din piept omenesc, ora, la care torturile sunt aplicate corpului în modul cel mai crunt. „Vstati!”⁷.

Au urmat nenumărate interogatorii, însoțite de maltratări psihice și fizice. Scopul lor era unul: de a-i face pe acuzați să recunoască crime pe care nu le săvârșiseră. În cele din urmă, în zilele de 18-27 ianuarie 1951, a fost intentat un proces judiciar cu ușile închise, membrii „Partidului Libertății” fiind învinuiți de trădare de patrie, desfășurarea activităților antisovietice, comiterea unor acte teroriste împotriva activiștilor de partid și sovietici ș.a. Deși nu săvârșiseră nici un act terorist, totuși li s-a incriminat intenția de a-l asasina pe Tudor Scafaru, președintele sovietului sătesc Văsieni, și de a arunca în aer unele clădiri administrative din Chișinău, inclusiv clădirea în care își ținea lucrările Sovietul Suprem al RSSM. Drept mărturie documentare ale „crimelor” săvârșite serveau corespondența membrilor organizației, două exemplare ale Regulamentului „Partidului Libertății”, culegerea „fascistă” „Cuvântul Mareșalului către săteni”, două poezii antisovietice scrise de V. Bivol, câteva arme și rezervele de cartușe confiscate de către KGB în momentul percheziției și arestării acuzaților (Postică 1997, 44).

Amănunte despre comportamentul „apărătorilor legii” în raport cu arestații găsim și în scrisoarea adresată de Ion Andreev redacției ziarului „Moldova socialistă” la 2 august 1989:

„Îmi amintesc, cât de rău se purtau anchetatorii cu noi, „vinoveții”. Deci cele arătate de noi în anul 1950 le consider luate prin constrângere – carceră, interzicerea de a primi „peredace” și altele.

Anchetatorul îmi spunea: „Soția ta stă la poartă cu coșul cu alimente, dar tu, banditul, o obligi să se întoarcă înapoi cu merindele și lacrimi în ochi. Deci, alegeți, ori semnezi protocolul ori cazul se va repeta”. Și într-adevăr așa cazuri s-au repetat de multe ori. Auzind toate acestea și chiar lovituri fizice – cedam”.

Din Actul de acuzare aprobat la 16 decembrie 1950 de ministrul Securității de Stat al RSSM, I. Mordoveț, aflăm ce învinuiri i se aduceau lui Victor Andreev:

„Андреев Виктор Павлович, 1928 г.р., уроженец с. Маноилешты, Котовского района, молдаванин, гражданин СССР, из крестьян-середняков, бывший член ВЛКСМ, ранее не судим, холост, образование 9 классов, до ареста проживал в с. Кондрица Страшенского района, учился в школе лесного хозяйства.

В Советской Армии не служил.

(Обвиняется – п.п.) В том что, являясь румыно-молдавским националистом, в мае 1949 г. изменил Родине, вступив в антисоветскую организацию «Партия Свободы», и вскоре после этого, как наиболее активный и враждебно настроенный к советской власти занял в ней руководящее положение.

На нелегальных сборищах членов организации принимал участие в определении антисоветских целей и задач организации.

Проводил активную деятельность по подготовке вооруженного восстания против Советской Власти в Молдавии, создавая в населенных пунктах широко разветвленное антисоветское подполье, изыскивал оружие для организации.

В конце июня 1949 г. в с. Маноилешты Котовского района завербовал в организацию своего брата – обвиняемого Андреева И.П.

После выселения, в начале июля 1949 г., руководителя организации Истратий И.В. и его брата Истратий Н.В. возглавил руководство организации «Партия Свободы» и развернул активную работу по вербовке антисоветских кадров в ее ряды.

В августе 1949 г., завербовал в организацию обвиняемого Сандуца А.Д., в октябре 1949 г. по проведению враждебной работы объединился с руководителем антисоветской группы в г. Кишиневе – обвиняемым Вылку В.Г.

Создал в селах Карпиненского, Котовского, Кишиневского районов и гор. Кишиневе ячейки организации «Партия Свободы».

Осуществлял руководство антисоветскими кадрами повстанческо-террористической организации «Партия Свободы», давал установки

⁷ ASISRM, F. 018219, dosar penal 5742, vol. 11, p. 46.

участникам организации по активизации подготовки вооруженного восстания в Молдавии, приобретении оружия и вербовке новых кадров.

В мае 1949 г. разработал программный документ повстанческой националистической организации именуемой «Regulamentul Partidului Libertății» (Устав Партии Свободы). Как руководитель издал приказ по Карпиненской ячейке организации с указанием практических мероприятий по антисоветской работе.

Кроме того, предпринимал попытку к бегству из СССР за границу, то-есть (обвиняется – п.п.) в преступлениях предусмотренных ст.ст. 54-1а, 54-2, 54-8, 54-10ч1 и 54-11 УК УССР⁸.

Acuzații de naționalism, trădare de patrie și antisovietism i se aduceau și lui Ion Andreev. În Actul de acuzare din 16 decembrie 1950 citim următoarele:

„Андреев Иван Павлович, 1918 г.р., уроженец с. Дурлешты Кишиневского района, молдаванин, гражданин СССР, из крестьян-середняков, б/п, образование среднее, женат, до ареста проживал в с. София Карпиненского района, работал зоотехником.

В Советской Армии не служил.

(Обвиняется – п.п.) В том, что будучи крайне враждебно настроен к Советской Власти, являясь румыно-молдавским националистом, в июне 1949 г. был завербован своим братом – Андреевым Виктором в антисоветскую повстанческую организацию «Партия Свободы», а впоследствии специальным приказом по организации был назначен руководителем ячейки по селу София Карпиненского района МССР.

Проводил активную работу по подготовке вооруженного восстания в Молдавии, вербовал в организацию новых участников, изыскивал оружие в

повстанческих террористических целях, организовывал и проводил нелегальные сборища участников организации, на которых обсуждались вопросы активизации антисоветской работы⁹.

Pe lângă aceste acuzații, documentul face referire și la o „crimă” pe care Ion Andreev ar fi comis-o în perioada războiului:

⁸ ASISRM, F. 018219, dosar penal 5742, vol. 16, p. 401-473.

⁹ ASISRM, F. 018219, dosar penal 5742, vol. 16, p. 401-473.

„Обвиняемый Андреев Иван П., являясь румынским националистом, крайне враждебно настроенным к Советской Власти, находясь в период 2-ой мировой войны на службе в румынской фашистской армии, в документе на имя своего командования писал:

„Нижеподписавшийся ефрейтор Андреев Иван, по национальности румын, по профессии служащий, прошу разрешить 30 дневный отпуск для эвакуации семьи из Бессарабии, так как ей грозит большевистская оккупация”.

В другом документе высказал свои террористические настроения в отношении руководителя Советского правительства¹⁰.

La 27 ianuarie 1951 Tribunalul militar regional Odesa, în cadrul unei ședințe judiciare închise, convocate în or. Chișinău, fără participarea acuzatorilor și apărării, a pronunțat sentința în procesul intentat așa-zisei organizații antisovietice insurecționale „Partidul Libertății” (Postică 2010, 263). Justiția sovietică a calificat acțiunile fraților Andreev drept terorism și trădare de patrie, Victor Andreev fiind condamnat la moarte prin împușcare, iar Ion Andreev la 25 de ani de detenție în lagăre de muncă forțată.

Reproducem în continuare un fragment din sentința de condamnare:

„Андреев Виктор, являясь румыно-молдавским националистом, в первой половине 1949 г. в беседах с Истратий Николаем систематически высказывал явно антисоветские взгляды и возводил клевету на мероприятия партии и правительства в области коллективизации сельского хозяйства и на национальную политику в отношении Молдавии.

В июне 1949 г. Андреев, изменив Родине, по предложению Истратий Ивана вступил в антисоветскую организацию, ставившую своей задачей отторжение советской Молдавии от СССР и восстановление на ее территории буржуазно-монархического режима и вскоре в этой организации занял руководящее положение.

...на сборищах организации Андреев неоднократно обсуждал цели и задачи организации, практические вопросы борьбы с Советской Властью, ориентировал организацию на террор, обещал приобрести взрывчатку для ди-

¹⁰ ASISRM, F. 018219, dosar penal 5742, vol. 16, p. 401-473.

версионно-террористических целей, в частности для взрыва правительственных учреждений в городе Кишиневе.

В июне 1949 г. Андреев ходил в село Старые Драгушены Котовского района к крестьянину Северину с целью приобретения оружия – пистолета для организации. В том же месяце ходил за оружием в село Бардар к подсудимому Рошиор.

Опасаясь провала организации, Андреев вместе с Истратий Иваном и Истратий Николаем намеревались бежать за границу. Выезжал на разведку местности в погранзону, но осуществить намерения не нашел возможности. После выселения кулаков, а с ними Истратий Ивана и Николая, Андреев укрывшись в Кондрицкой школе мастеров лесного хозяйства, возглавил руководство антисоветской организацией, выработал устав этой организации, переименовал ее в «Партию Свободы»

В конце июня 1949 г. Андреев завербовал в организацию брата Ивана, которого впоследствии, 25 мая 1950г. назначил руководителем ячейки по Карпиненскому району.

В августе 1949 г. Андреев Виктор на квартире своего брата Андреева Ивана завербовал в антисоветскую организацию Сандуца Андрея Дмитриевича, посвятив его в цели и задачи организации, назначив его впоследствии заместителем своего брата – Андреева Ивана. В конце октября 1949 г. в с. Маноилешты установил связь с Вылку Василием который проводил антисоветскую националистическую деятельность в Кишиневском педагогическом институте. Ознакомив друг друга со своими планами антисоветских действий, Андреев и Вылку договорились в будущем встретиться в Кишиневе и работу проводить совместно.

В ноябре Андреев установил письменную связь с высланными в Тюменскую область Истратий Иваном и Николаем и, в соответствии с директивными указаниями последних по антисоветской работе, создал в населенных пунктах Кишиневского, Карпиненского, Котовского районов и в г. Кишиневе четыре ячейки возглавляемой им антисоветской организации.

В декабре 1949 г. Андреев Виктор выработал устав возглавляемой им антисоветской организации и переименовал ее в «Партию Свободы». Один экземпляр устава хранил у себя, а

второй для проработки в организации вручил Сандуца Андрею у которого этот второй экземпляр и был изъят при обыске.

Осуществляя руководство ячейками, Андреев Виктор издавал приказы и директивы. Приказом от 25 мая 1950 г. возложил обязанности на руководителя ячейки Андреева Ивана расширять организацию, приобретать оружие, уничтожать членов организации в случае «измены». Приказом от 30 мая 1950г секретарем местного кружка №7 назначен Сандуца.

В целях популяризации устава «Партии Свободы» и активизации работы по расширению организации и изысканию оружия Андреев Виктор 1 и 2 мая 1950 г. провел совещание в доме своих родителей с Сандуцей и Андреевым Иваном.

1 июля 1950 г. вечером Андреев провел совещание в акациевой роще у села Балчана Карпиненского р-на. На совещании присутствовали Бивол В.И., Гуцу А.И., Выртосу Г.Г. и Гуцу Константин.

5 июня 1950 г. антисоветская деятельность Андреева арестом пресечена”¹¹.

Astfel, Tribunalul militar Odesa, în componența președintelui Nelupov și a membrilor Darmeșkin, Iakimenko și Sineakov, în baza art.54-1 lit.a a Codului Penal al RSS Ucrainene, l-a condamnat pe Victor Andreev la pedeapsa capitală prin împușcare cu confiscarea întregii averi. Aceeași soartă au avut-o camarazii săi: Constantin Condrat, Ion Istrati și Vladimir Bivol.

Ion Andreev, alături de alte 18 persoane, a fost condamnat la 25 de ani de detenție în lagăre de corecție prin muncă, degradare civică pe termen de 5 ani și confiscarea întregii averi (Cartea Memoriei 2001, 458-461). Au urmat 10 ani de calvar prin lagărele siberiene.

La sfârșitul lunii mai 1951, sute de deținuți, printre care și Ion Andreev, au fost încărcăți în renumitele vagoane „stolâpiniste” și obligați să ia drumul Siberiei, drumul suferințelor și al înstrăinării de baștină.

Și-a ispășit pedeapsa în lagărele din Dudinka și Kaierkan din reg. Norilsk, lucrând la minele de cărbuni. Apoi a cunoscut infernul lagărelor din regiunile Irkutsk și Mordovia.

¹¹ ASISRM, F. 018219, dosar penal 5742, vol. 16, p. 479-501.

СССР
Министерство
Внутренних дел
Управление
МВД «а»
365/11
28 марта 1960.

Форма «Б»

СПРАВКА № 185081 *

СЕРИЯ № АЖ

Выдана гражданину-ке Андрееву
Ивану Павловичу

год рождения 1918, национальность молдавини
у роженцу-ке с. Дурештин Кишиневского
р-на, Молдавской ССР
осужденному-ой Военным Трибуналом
Одесского Военного округа
с 18.07 января 1951 г. по ст.ст. 54-1а, 54-11 УК
к десяти годам лишения свободы
имеющему-ей в прошлом судимости не судим.

в том, что он-а отбывал-а наказание в местах заключения МВД
с 6 июня 1950 по 28 марта 1960,
откуда освобожден-а по определению Государственной
сессии Верховного суда Молдавской АССР
от 22 марта 1960 г. условно-досрочно
на 8 дней.

Начальник Управления (подразделения)
колонии, Каланы
(подпись)

Начальник отдела (части),
секретарь тюрьмы
Каланы
(подпись)

Следует к месту жительства г. Кишинев
Молдавской ССР (город, село)
район, область

Выдано денег на питание в пути продуктов на 5 суток
и 3427 руб. личных денег
(прописью) Кишинев

Выдан билет на проезд до станции Кишинев
железной дороги, стоимостью руб.

или деньги на билет в сумме (прописью)

Начальник финчасти Каланы
(подпись)

Подпись освобожденной-ой Иванова

ТВ 3512-57

4. Certificat despre eliberarea lui Ion Andreev din locurile de detenție unde s-a aflat în perioada 6 iunie 1950- 28 martie 1960.

Mai târziu, în anul 1989, într-un interviu acordat revistei „Orizontul”, Ion Andreev își amintea cu tristețe de acele momente din viață:

„După vreo săptămână am fost îmbarcați într-un tren special pentru ecartament îngust și îmi amintesc bine că și aici în tundră vagoanele erau fără ferestre! Am ajuns la Norilsk, în lagărul nr. 4. Era în plină zi. În timp ce administrația lagărului ne lua în primire conform dosarului, un camarad, rus de naționalitate, mă întreabă: „Сколько времени?”. Uităndu-mă la soare, îi răspund: „Probabil, e ora cinci după masă”. El râde: „Nu, e ora trei de noapte!”. Astfel am aflat de scurta zi polară.

Am stat în carantină vreo săptămână, după care am fost repartizați în brigăzi. În acest timp am avut ocazia să plec la lucru la încărcat cărbuni pentru lagăr. Ne-am dus noi, moldovenii, vreo 20 de oameni din curiozitate ne-am dus, vroiam să vedem cum e noaptea polară în toilul verii. La întoarcere (mergeam pe jos) am cântat în marș „Cânt frumoasa Românie”. Cred că a fost pri-

ma dată când pe aceste meleaguri – peninsula Taimâr – să se audă un astfel de cântec și, dea Domnul, să fie ultima dată. Chiar și soldații care ne însoțeau, și cei din cazarma de alături ne priveau cu gura căscată și mi s-a părut că printre ei se aflau și moldoveni.

După perioada de carantină – șapte zile – am fost repartizați pe brigăzi. Eu am nimerit la săpat gropi pentru fundamentul caselor – orașul Norilsk. Gropile erau adânci, de 25-30 de metri, adică până ajungeam la stâncă. Lucrul era foarte greu, fiindcă pământul veșnic înghețat nu se rupea ușor la loviturile târnăcopului. Deci, norma – un metru cub – era greu de îndeplinit. În consecință – mâncare mai puțină. Ajunsesem că nu eram în stare să urc pe pat de atâta slăbiciune. Orele de lucru – nouă pe zi; scrisori două pe an și acelea din câteva cuvinte...” (Andreev 1989, 75).

După moartea lui Stalin, când sute de mii de deținuți au părăsit Gulag-ul sovietic, Ion Andreev spera să fie eliberat din clipă în clipă. Cu atât mai mult cu cât în timpul detenției a dat dovadă de

5. Legitimăție de șofer, categoria trei, pe numele deținutului Ion Andreev, 1956.

„bună purtare” și hărnicie admirabilă (era „fruntaș al muncii”), lucruri apreciate și recunoscute de „șefi”. Dar întrucât se încapățâna să se declare nevinovat și nu dorea să recunoască nici o „crimă” comisă, eliberarea a întârziat să vină.

„În timp ce mulți se eliberau – mărturisirea Ion Andreev în interviul menționat – eu, care nu eram mai breaz ca dâșii, stăteam la urșii albi, fiindcă nu vroiam să recunosc nici o vină... Gândește-te și dumneata: mă învinuiau de terorism! Pe cine am omorât, la viața cui am atentat?! Eram încăpățânat, dar aveam dreptate. Am scris multe scrisori să-mi fie cercetat cazul. Cu ocazia cercetărilor am ajuns odată și la Chișinău. Credeam că – gata, sunt eliberat. Eram „fruntaș al muncii”, premiat; când m-au mutat dintr-un loc în altul sub escortă, aveam cu mine, adică la soldații ce mă însoțeau, un ceas de aur, 3 mii de ruble. Vedeam aieva libertatea, însă... au găsit la mine un caiet cu însemnări despre lagăr, cu date meteorologice, cu izbucniri de revoltă... Așa că după un scurt popas la Chișinău, am mai văzut și Mordovia. Anche-tatorul mi-a întors și caietul, subliniind cu roșu anumite fraze. Acum nu mai am caietul cela” (Andreev 1989, 76).

A avut și clipe de deznădejde cumplită:

„Odată, în timpul anchetării, fiindcă nu vroiam să recunosc învinuirile, zăceam într-o carceră de ciment, rotundă ca un butoi, luminată puternic de un bec de vreo 400 de lumini. În carceră nu era absolut nimic: nici scaun, nici pat, nici masă, nici o cârpă aruncată jos. Mă răzbătuseră frigul,

singurătatea și deznădejdea. Mă cuprinse și o slăbiciune mare. Îmi ziceam, că nu mai ies de acolo... Și deodată am văzut o furnică! Era o furnică vie – exista viață alături de mine. Nu știu de unde o fi apărut sărmana, că nici o crăpătură în butoiul cela de ciment nu se vedea. Dar era lângă mine și era vie! Atunci mi-am amintit despre regele Solomon, care avea un inel cu inscripția: „Și asta va trece”. Așa mi-am zis și eu: și asta va trece și, uite, a trecut...” (Andreev 1989, 76).

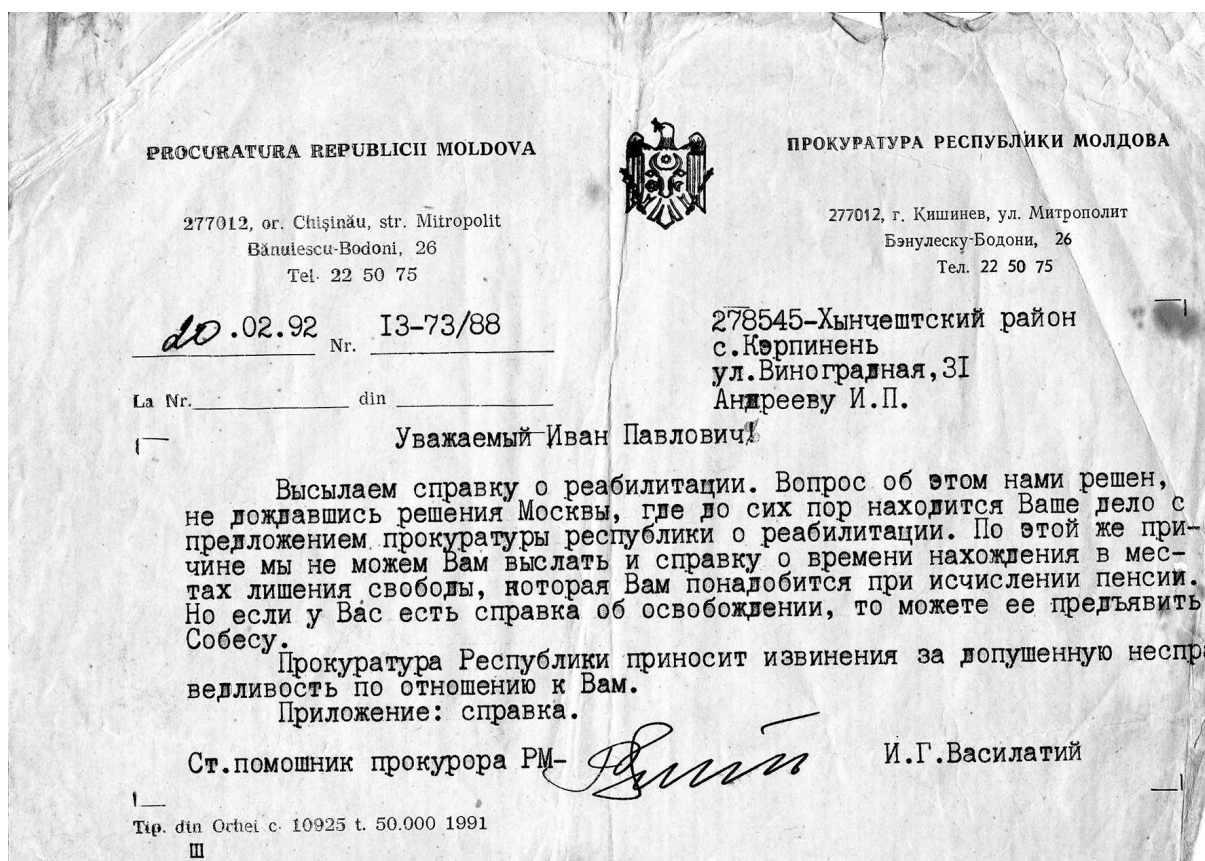
Odiseea siberiană a lui Ion Andreev a luat sfârșit la 28 martie 1960, după 10 ani de umilințe și muncă istovitoare.

A revenit în Moldova și deoarece avea studii de agronom a muncit timp de câteva decenii în satele Lăpușna și Cărpineni din raionul Hâncești. Cumsecădenia, spiritul gospodăresc, dragostea și priceperea de a lucra pământul i-au fost răsplătite de săteni cu mult respect și admirație. Însă anii petrecuți în Siberia i-au răscolit mereu sufletul...

Când a venit timpul să plece la odihna binemeritată autoritățile i-au stabilit o pensie de „tocmai” 38 de ruble și 78 copeici!

Amănunte aflăm din scrisoarea adresată de Ion Andreev redacției ziarului „Moldova socialistă” la 2 august 1989:

„Odată cu arestarea mea mi s-a făcut percheziție acasă și mi s-au confiscat toate documentele ce le aveam, printre care Diploma de absolvire a Școlii de agricultură din Cricova, fotografiile din copilărie printre care și cea cu colegii de clasă la absolvi-

6. Certificat de reabilitare a lui Ion Andreev, eliberat de Procuratura Republicii Moldova, 20.02.1992.

re, documente care arătau că între anii 1936-1944 eu am lucrat ca funcționar de stat ș.a. În consecință la pensionare (anul 1979) mi s-a aprobat o pensie de 38 rub. 78 cop. După vreo 7-8 ani mi-au mărit-o la 45 ruble și acum de vreun an la 54 ruble. La întrebarea mea de ce așa puțin primesc, șeful secției de asigurare socială mi-a răspuns, că trebuiesc documente, care să dovedească că ai lucrat în acea perioadă. Eu, deși știam unde se află documentele mele îmi era frică să le caut, iar munca în lagăre nu se ia în considerație cât timp nu ești reabilitat¹².

Din aceeași scrisoare aflăm că după condamnarea fraților Victor și Ion Andreev nici părinții acestora n-au scăpat de furia autorităților:

„În anul 1952 părinții mei Pavel și Eufrosinia Andreev cu sora mai mică Lida în vârstă de 14 ani, care locuiau în satul Manoilești (azi Văsieni) au fost deportați în Siberia, regiunea Semipalatinsk [de fapt, în Kazahstan – n.n.], pe motivul că eu și fratele am fost judecați conform art. 58. Pe drum spre Siberia tatăl meu s-a îmbolnăvit de scârbă, n-a mai putut lucra acolo și mama aproape că cer-

șea ca să-și întrețină familia și cu ajutorul localnicilor au supraviețuit. În anul 1956 s-au întors la baștină. Peste puțin timp tata a murit la vârsta de 59 de ani după o boală de 6 ani, împlinindu-i-se dorința să moară acasă și trupul neînsuflețit să fie scos din casa pe care a făcut-o și înmormântat alături de rude”.

Pentru a-și face dreptate Ion Andreev a fost nevoit să bată pe la ușile mai multor instanțe. În cele din urmă, la 20 februarie 1992, Procuratura Republicii Moldova emite un certificat prin care se confirmă că Ion Andreev, condamnat ilegal din motive politice de Tribunalul militar Odesa la 27 ianuarie 1951, a fost reabilitat în baza Decretului Președintelui URSS din 13 august 1990 „Cu privire la restabilirea în drepturi a tuturor victimelor represiunilor politice din anii 20-50”¹³.

A fost alături de neamul său atunci când s-a declanșat restructurarea gorbaciovistă și mișcarea de renaștere națională a românilor basarabeni, s-a pronunțat cu tărie pentru decretarea limbii române ca limbă de stat și revenirea la alfabetul latin.

¹² MNIM, FA-11934-22.

¹³ MNIM, FA-11934-28.

„Îmi pare rău că unii, așa-ziși moldoveni, se pronunță contra – declara Ion Andreev în interviul acordat revistei „Orizontul”. Ar trebui să-și aducă aminte din ce neam se trag. Lor le-aș mai spune: în copilărie ați fost fără doar și poate, cu uratul. Păi, degeaba ați mai mâncat covrigii lui badea Traian!” (Andreev 1989, 76).

Întrebat pentru care lucruri neisprăvite regretă cel mai mult și ce i-ar dori tinerei generații, acesta a răspuns: „Toată tinerețea mea a trecut ca o furtună grea: războiul, foametea, lagărele. Când m-am trezit, eram de-acum bătrân. Și ceea ce regret mai

mult e că nu mi-am putut continua studiile. Tinerei generații îi doresc să învețe, să fie înțeleaptă și atentă în raport cu cei vârstnici” (Andreev 1989, 76).

Recunoștința pentru sacrificiile celor doi luptători anticomuniști a venit mult mai târziu. La 23 august 2010, în semn de înaltă prețuire a verticalității, curajului și spiritului patriotic de care au dat dovadă în lupta împotriva regimului totalitar-comunist, printr-un decret al Președintelui Republicii Moldova, frații Victor și Ion Andreev au fost decorați post-mortem cu Ordinul Republicii (Decret 2010, 48).

Bibliografie

- Acord 2012:** Acord de colaborare între Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova și Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, 3 aprilie 2012.
- Andreev 1989:** I. Andreev, „Degeaba ați mâncat covrigii lui badea Traian”. Interviu realizat de Ion Iachim. In: Orizontul, nr. 10 (Chișinău 1989), 74-76.
- Cartea Memoriei 2001:** (Coord. E. Postică) Cartea Memoriei. Catalog al victimelor totalitarismului comunist, vol. 2 (Chișinău 2001), 458-461.
- Comunicat 2010:** Comunicat de presă al Președinției Republicii Moldova. In: Literatura și arta, nr.34 (3390) (Chișinău, 26 august 2010).
- Decret 2010:** Decret privind conferirea „Ordinului Republicii” unor luptători împotriva regimului totalitar comunist de ocupație. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 155-158 (Chișinău, 3 septembrie 2010), 47-49.
- Postică 1997:** E. Postică, Rezistența antisovietică din Basarabia 1944-1950 (Chișinău 1997).
- Postică 1997:** E. Postică, Partidul Libertății. Tyragetia IV-V, 1997, 37-47.
- Postică 2010:** E. Postică, Procese judiciare intentate participanților la mișcarea de rezistență antisovietică în Moldova postbelică. Tyragetia s.n. IV/2, 2010, 257-266.

Victor Andreev: “And when the Motherland will regain freedom ...”

Abstract

The history of anti-Soviet and anticommunist resistance in postwar Bessarabia is rich in facts and names of fighters. This article tells about the fate of brothers Victor and Ion Andreev, natives of the village of Mănoilești, who in the spring of 1949, together with other young people, decided to establish an underground organization to fight against the Soviet occupation.

Most members of this organization were intellectuals, mostly rural teachers, who, for reasons of professional and intellectual training, perhaps better than others intuited the harmful effects of Sovietization and Bolshevization of Bessarabia.

The main goals of the organization, organizational criteria, rights and obligations of the members have been formulated in the “Freedom Party” Charter developed by Victor Andreev, who at the time had been a primary school teacher in the village of Băcioi in the Kotovski District. The first lines of the Charter contain an appeal to all patriots of Bessarabia for the struggle against the authorities, which emphasizes that only concrete action and self-sacrifice can help to gain freedom. “And when the Motherland will regain freedom, do not come to seek protection” – it was Victor Andreev’s message to those who “recognized the vile enemy flag”.

Statutory documents, correspondence between members of the organization, literature confiscated during arrests, records of interrogations to which they were subjected are irrefutable evidence of the thirst for freedom and courage of these young patriots.

Sons of unified Romania, being raised and educated in the spirit of Romanian traditions, these young people were unable or unwilling to accept a different way of life, a different social system, collectivization, mass deportations, repression, famine... For them it was “a great misfortune to live in a country other than that of their ancestors”.

Soviet justice qualified the brothers Andreev’s activities as terrorism and treason; on January 27, 1951, by the verdict of the Military Court of the Odessa Military District Victor Andreev was sentenced to death by shooting and Ion Andreev was sentenced to 25 years of imprisonment in labor camps.

Gratitude for the sacrifices of these fighters against communism came much later. On 23 August 2010, in a sign of high appreciation of tenacity, courage and patriotic spirit manifested in the struggle against the totalitarian Communist regime, by Decree of the President of the Republic of Moldova brothers Victor and Ion Andreev were posthumously awarded the Order of the Republic.

List of illustrations:

1. Photo of Victor Andreev with a dedication to his brother Ion, 1948.
2. Ion Andreev with his wife and son, 1948.
3. Ion Andreev with his son Grigore, 1949.
4. Certificate of Ion Andreev's release from prison, where he stayed from June 6 to 28 March 1960.
5. Third category driver's license in the prisoner Ion Andreev's name, 1956.
6. Ion Andreev's Certificate of Rehabilitation issued by the Prosecutor's Office of the Republic of Moldova, 02.20.1992.

Виктор Андреев: «И когда Родина вернет себе свободу ...»

Резюме

История антисоветского и антикоммунистического сопротивления в послевоенной Бессарабии богата фактами и именами борцов.

Эта статья рассказывает о судьбе братьев Виктора и Иона Андреевых, которые весной 1949 года, вместе с другими молодыми людьми, решили основать подпольную организацию по борьбе против советской оккупации. Большинство членов организации принадлежало к сельской интеллигенции, в основном это были учителя, которые, в силу профессиональной и интеллектуальной подготовки, возможно, лучше других понимали вредные последствия советизации и большевизации Бессарабии.

Основные цели организации, организационные критерии, права и обязанности членов были сформулированы в Уставе «Партии свободы», разработанном Виктором Андреевым, в то время учителем начальных классов в селе Бэчой Котовского района. Первые строки Устава содержат призыв к борьбе с властями, адресованный всем бессарабским патриотам, где подчеркивается, что только конкретные действия и самопожертвование помогут обрести свободу. «И когда Родина вернет себе свободу, не приходите просить у нее защиты» – таким был посыл Виктора Андреева к тем, кто «признал гнусный вражеский флаг».

Уставные документы, переписка членов организации, литература, конфискованная во время арестов, протоколы допросов, которым они были подвергнуты, являются неоспоримыми доказательствами жажды свободы и смелости этих молодых патриотов.

Сыновья единой Румынии, воспитанные в духе румынских традиций, эти молодые люди не могли или не желали принять иной образ жизни, другую социальную систему, коллективизацию, массовые депортации, репрессии, голод... Для них было «большим несчастьем жить в другой стране, не в стране своих предков». Советская юстиция квалифицировала деятельность братьев Андреевых как терроризм и измену Родине. По решению Военного трибунала Одесского военного округа от 27 января 1951 года Виктор Андреев был приговорен к смертной казни через расстрел, а Ион Андреев – к 25 годам заключения в трудовых лагерях. Благодарность за жертвы этих борцов против коммунизма пришла гораздо позже. 23 августа 2010 года, в знак высокого признания нестигаемости, мужества и патриотического духа, проявленного в борьбе с коммунистическим тоталитарным режимом, Указом Президента Республики Молдова братья Виктор и Ион Андреевы были посмертно награждены Орденом Республики.

Список иллюстраций:

1. Фото Виктора Андреева с дарственной надписью брату Иону, 1948 г.
2. Ион Андреев с женой и сыном, 1948 г.
3. Ион Андреев с сыном Григорием, 1949 г.
4. Справка об освобождении И. Андреева из мест лишения свободы, где он находился с 6 июня по 28 марта 1960 г.
5. Удостоверение шофера третьего класса на имя заключенного И. Андреева, 1956 г.
6. Справка о реабилитации, выданная И. Андрееву Прокуратурой Республики Молдова 20.02.1992 г.

17.02.2015

Dr. Elena Postică, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: epostica@yahoo.com